

SJØMANNSKIRKEN/NORSK KIRKE I UTLANDET –

ØKUMENISK RAPPORT 2013

SJØMANNSKIRKEN - Norsk kirke i utlandet er en frivillig og selvstendig organisasjon med mandat fra Kirkemøtet og Stortinget å representerer Den norske kirke overfor nordmenn i utlandet og på norsk kontinentalsokkel. Sjømannskirken er i sitt arbeid forpliktet på Bibelen, Den norske kirkes bekjennelsesskrifter, liturgier og ordninger.

Der det er naturlig, og eventuelt i samarbeid med andre, kan arbeidet også rettes mot øvrige nordiske lands statsborgere og utenlandske sjøfolk på norske skip. Nordiske land betjenes som del av den løpende virksomheten på stasjoner hvor samarbeidet med Svenska kyrkan er formalisert i en egen samarbeidsavtale og ved enkelttiltak andre steder. Fra Sveits rapporteres f.eks: *«Vidare har vi samarbeid med Den Svenske kyrkja i Sveits om felles gudstenester gjennom året (Lucia- og påskedagsgudsteneste) og samarbeidar med alle dei nordiske kyrkjene om ei årleg gudsteneste i Sveits.»*

Sjømannskirken har ikke et eget økumenisk mandat ut over det som ligger implisitt i å være luthersk kirke for nordmenn i utlandet. Med en prinsipiell åpen, økumenisk kirkeforståelse er det naturlig at også kontakten med andre kirkesamfunn inngår i virksomheten. Sjømannskirkens tillitsvalgte er forpliktet på organisasjonens formål, visjon og verdier. Medlemmene av hovedstyret må være medlemmer av Den norske kirke eller et annet luthersk kirkesamfunn. I kirkerådet ved kirkene (et organ med rådgivende funksjon overfor daglig leder) må minst 2/3 være medlemmer av Den norske kirke eller et luthersk kirkesamfunn. Det samme gjelder kretsstyrer i Norge. Dette mangfoldet beriker Sjømannskirkens arbeid.

«Også kyrkerådet er sett saman av menneske frå ulike kristne samfunn og ulik kyrkjeleg bakgrunn. Dette vert opplevd som naturleg og det fungerer godt. Ulik bakgrunn gjev gjerne ulik synsvinkel på ting, og det kan vere svært positivt.» (Lanzarote)

Sjømannskirkens økumeniske arbeid og relasjoner er, i likhet med den øvrige virksomheten, forankret i den praktiske og konkrete kirke- og arbeidshverdag og i møtet med mennesker på sosiale, kulturelle og kirkelige arenaer.

Generalsekretæren har vært i møte med Norges kristne råd i 2013. Dette er en kontakt som vil bli fulgt opp videre og er verdifull i utviklingen av Sjømannskirkens økumeniske praksis og selvforståelse.

Sjømannskirken feirer i 2014 sitt 150 års jubileum. I den forbindelse er det på sin plass å nevne at en vesentlig impuls til Sjømannskirkens etablering i 1864 ble gitt av sjømannsmisjonærer som kom til Norge. Og organisasjonens grunnlegger Johan Cordt

Harmens Storjohann fikk sin kallsopplevelse da han var i Skottland for å studere skotsk kirkeliv.

NORDMENN I UTLANDET

Sjømannskirkens mandat og målgruppe er nordmenn i utlandet og ikke begrenset til Den norske kirkes medlemmer. Sjømannskirkene er økumeniske fellesskap.

«Hit kjem jamnleg menneske frå ulike kyrkjesamfunn til gudstenester og anna fellesskap, med morgonbøn, lystening, tekstsamtale og hyggekveldar med kveldstankar. Dette kjennest naturleg, og er sjeldan noko "tema". Det kristne fellesskapet er som ein stor-familie, der ulike «stilartar» får stå ved sida av kvarandre og berike kvarandre.» (Lanzarote)

«Blant de frivillige nordmennene som er engasjert i kirken finner man bl.a. pinsevenner, baptister, OKS-medlemmer, bedehusfolk, og humanetikere (selv om det vel knapt går inn under kirkelig økumenikk) i tillegg til statskirken. Vi opplever det spennende, lærerikt og flott å stå i en sammenheng med så mange ulike innfallsvinkler til troen!» (Sydney)

«Sjømannskyrkja slik vi opplever den her på Gran Canaria er eit økumenisk fellesskap til dagleg. Det betyr at her samlast menneske frå ulike kristne kyrkjesamfunn og samanhengar på ein naturleg måte. Oftast er det ikkje noko tema at vi kjem frå ulike kristne miljø. Det kan gjerne gå ein god del tid før det kjem fram at heime i Norge høyrer vi til i ein pinsemenighet eller ei anna frikyrkje. I Sjømannskyrkja finn vi saman i eit sosialt, kulturelt og åndeleg fellesskap. Her blir det jobba i handarbeidsgruppe, med vaffelsteiking og i oppvasken uten fokus på det som skiljer. Her møtest vi til fest på kjerka, til middagsbøn og til gudsteneste og prisar Gud saman i felles lovsang.»

At Sjømannskirken får være det kirkelige «hjem» for mennesker som i Norge har sin tilhørighet i ulike kirkesamfunn oppleves som en tillitserklæring til arbeidet. Vår tro og vårt håp er at denne opplevelsen av fellesskap vil påvirke hvordan man forholder seg til og omtaler hverandre hjemme i Norge.

ØKUMENISKE RELASJONER

Mange av Sjømannskirkens økumeniske relasjoner etableres og utvikles gjennom ulike former for samarbeid med «nabomenigheter». Lån, utlån og leie av lokaler til gudstjenester og kirkelige handlinger samt deltakelse i kollegafellesskap er de mest vanlige kontaktpunkt. Studentprestetjenesten i nord-øst Europa for eksempel rapporterer om lån av kirker fra Den skotske presbyterianske kirke, ulike lutherske kirker, reformerte, baptistkirken. I Hamburg leies kirken ut til en evangelisk-luthersk indonesisk menighet, det holdes årlig to felles familiegudstjenester med denne menigheten.

Den romersk-katolske kirke

Særlig i Spania er kontakten med Den romersk katolske kirken vesentlig, og den økumeniske åpenheten i det praktisk kirkelige og kollegiale er stor. Åpenheten kan illustreres med følgende historie fra vår etablering i Arguineguin, Gran Canaria, for 25 år siden:

«Sjømannspresten tok mot til seg og spurde om det kunne vere mulig å få bruke den katolske kyrkja til gudstenester. Då tok den katolske presten fram nøkkelknippet, tok av nøkkelen til kyrkja og gav den til Rune Birkeland med følgjande beskjed. Kopier så mange du treng og bruk kyrkja som di eiga!»

I Arguineguin har det for øvrig vært presteskifte i Den katolske kirken i løpet av året. Den nye presten viderefører den åpne linjen i samarbeidet. Men praksisen med felles nattverdfeiring ved enkelte anledninger, som han personlig ikke har problem med, er lagt fram for biskopen. Så langt er det ikke kommet svar tilbake.

Det er ikke bare i Spania kontakten med katolikker er god.

«Vi opplever det økumeniske klimaet i Australia som svært godt, og når vi får besøk av katolikker (får alltid julepresang) eller andre kristne, blir de begeistret av vår åpenhet og lave terskel. Vi har mange katolske gjester, særlig ved familiære sammenkomster som dåp og bryllup mellom nordmenn og australiere. Det oppleves svært positivt.»

Mye av den økumeniske kontakten skjer for øvrig mange steder i pastorale fellesskap hvor kvinnelige prester også inkluderes uten problem.

«Som før er Sjømannskirken på Mallorca/Barcelona aktivt deltagende i det økumeniske fellesskapet på Mallorca som ledes av den katolske presten Lorenzo. Ca fire ganger i året sammenkaller han prester og menighetsledere for alle katolske, ortodokse, anglikanske og luthersk/reformerte kirker på Mallorca til møter i klosteret Santa Maria i Palma de Mallorca.»

Det siste året har relasjonen til Den katolske kirken i Spania også blitt diakonalt forankret. De aller fleste sjømannskirkene gir nå 10% av alle kirkeofringer til lokalt hjelpearbeid, stort sett formidlet via Caritas, Den katolske kirkes hjelpeorganisasjon.

I Frankrike har den protestantiske fellessynoden mellom de lutherske og reformerte kirkene hatt sitt første hele driftsår i 2013. Det har for Sjømannskirkens del medført større grad av integrering i det protestantiske fellesskap. Men forholdet til den katolske kirke oppleves noe annerledes enn i Spania.

“Av alle landene jeg har tjenestegjort, har nok Frankrike vist seg å være det landet med kjøligst økumenisk klima i relasjonen katolsk/protestantisk. Det er jo begripelig ut fra den blodige historien. Som lutheranere har vi likevel vært akseptert som en kirke som, særlig i eukaristi-teologien, har inntatt en mellomstilling. At realpresensen har vært tydeligere markert enn i de reformerte kirkene har gitt oss en viss godvilje. Denne mellomstillingen har nå mistet sin troverdighet. «Men hvordan kunne dere bli med i den unerte, protestantiske kirke hvis dere tror på realpresensen?», spørres det.” (Sjømannsprest Reidar Strand)

Også på Filippinene er det spenninger i forhold til den katolske kultur og kirkelige praksis. Det er ingen selvfølge at luthersk dåp aksepteres. Kvinner som har brutt ut av ekteskap og etablert seg i et nytt forhold, kan oppleve å bli satt under kirketukt. En prosess for nullifisering av ekteskapet er svært krevende, skilsmisse aksepteres ikke.

Øvrige nordiske kirker

Sjømannskirken har et naturlig og nært samarbeid med de øvrige nordiske Sjømannskirker. Avtalen med Svenska Kyrkan – Utanlandskyrkan omfatter lokalleie i Berlin, Tenerife og San Fransisco og helintegrert felles kirkedrift i Singapore, Dubai og Kypros.

«Vi er en helintegrert med Svenska Kyrkan i Utlandet, hvilket betyr at vi også avholder de fleste gudstjenester i økumenisk ånd. Vi har forsøkt å få den Danske kirke på banen, men foreløpig er de avventende.» (Dubai)

«Svenske, danske, finske, tyske og spanske turistar og fastbuande har vore til stades på kyrkja i åpningstida og på gudstenester. Vi har starta med familiesamlingar i det skandinavisk-spanske miljøet, der det er familiar med ulik kyrkjeleg tilknytning.» (Lanzarote)

I Hamburg er det lang tradisjon med 4 fellesnordiske gudstjenester i året.

I Spania finnes det også enkelte pentakostale turistkirker, norske eller nordiske. Disse er det kontakt med ved enkelte anledninger.

Den anglikanske kirke og Porvoo

Bevisstheten om Porvoo samarbeidet uttrykkes særlig i kontakt med den anglikanske kirke, men også i andre sammenhenger.

«I fleire år har Sjømannskyrkja i Sveits også hatt eit samarbeid med Den anglikanske kyrkja i Genève, som medfører at deira barnegruppe nyttar leseværelset til samlingar kvar veke, og vi har gudsteneste to ganger i året i Holy Trinity Church.»

Fra virksomheten på Filippinene rapporteres det at den anglikanske kirken i Manila benyttes til gudstjenester tilknyttet høytidsdager, og en lokal kirke ble utlånt til konfirmasjonsgudstjeneste.

Også i 2013 har vår sjømannsprest/daglig leder i London vært styreleder for Council of Lutheran Churches in Great Britain og representert de lutherske kirker i Church of Englands organ for oppfølging av Porvoo-avtalen, The Porvoo Panel. Panelet har blant annet diskutert fullt medlemskap for lutherske kirker i Nord-Europa og vigsel for samkjønnete par.

RELIGIONSPOLITIKK OG MENNESKERETTIGHETER

Som kirke i verdens hverdag har vi vårt eget, selvstendige tros- og verdigrunnlag blant annet basert på det enkelte menneskes uendelige verdi og selvfølgelige rettigheter. Samtidig er vi gjester i land med kulturer og politiske styresett som bryter med våre normer. Balansegangen mellom å opptre på en slik måte at vi ikke mister det formelle grunnlaget for vår tilstedeværelse og samtidig ikke kompromisser ut over det forsvarlige med våre grunnleggende verdier, kan være krevende. Saken med den norske kvinnen i Dubai som ble fengslet og rettslig forfulgt fordi hun anmeldte en voldtekt, er ett eksempel hvor Sjømannskirken måtte være veldig bevisst på hvordan denne saken ble kommentert. For øvrig beskrives vår situasjon i Dubai slik:

Sjømannskirken befinner seg i et land der kristendomsutfoldelsen er strengt regulert. I den sonen vi befinner oss i, er det kun tre registrerte kirkesamfunn som har lov til å holde gudstjenester og utføre kirkelige handlinger: Den Syrisk Ortodokse kirke, Den Romersk Katolske kirke og Den Anglikanske kirke. Under en Anglikanske kirke befinner det seg nærmere 90 ulike trossamfunn som leier lokaler i Holly Trinity Church rett over veien for Sjømannskirken. Sjømannskirken er registrert som klubb og har derfor i utgangspunktet ikke lov til å utføre kirkelige handlinger eller avholde gudstjeneste. Men, all den tid den Anglikanske kirke og den Norske kirke anerkjenner hverandres liturgier og ritualer gjennom Porvoo-avtalen, har vi fått lov av lokale myndigheter å gjennomføre blant annet vigslere foretatt av norsk eller svensk prest, fordi den Anglikanske kirken har lov til å vie ikke-muslimer og lar oss få ta de vigslene som innebefatter skandinavene. Samarbeidet med den Anglikanske kirken fungerer bra, og vi møter lederen av den Anglikanske kirken jevnlig for å drøfte utfordringer og endringer som skjer i Dubai.

Mulige konvertitter i muslimske land er en utfordring. Strategien til Sjømannskirken er at lokale mennesker som tiltrekkes av den kristne tro, både møtes med vennlig åpenhet og samtidig henvises til en lokal kirke eller lokale kristne. Vi tror disse mennesker vil bli best ivaretatt på denne måten.

I Alanya i Tyrkia er det god kontakt med de muslimske lederne. Sammen med den tyske kirken har det vært møte med øverste leder for imamene i byen. Det økumeniske fellesskap med de tyske og nederlandske kirkene er av stor betydning i Tyrkia.

INTERNATIONAL CHRISTIAN MARITIME ASSOCIATION (ICMA)

ICMA er en økumenisk organisasjon grunnlagt i 1969 med formål å stimulere økumenisk samarbeid til beste for sjøfolks liv åndelig, sosialt og materielt. Arbeid drives både i havner rettet mot enkeltindivid og på nasjonalt og internasjonalt nivå for å ivareta sjøfolks interesser. ICMA engasjerer seg blant annet i spørsmål tilknyttet sjøfolks rettigheter, miljø og for eksempel skipskapring. Sjømannskirkens engasjement gjennom ICMA bidrar til at diakonien også omfatter kamp for rettferdighet og vern om skaperverket i en videre sammenheng. De nordiske sjømannskirker har fast sete i eksekutivkomiteen, for tiden representert ved generalsekretær i Den danske sjømannskirken.

Særlig i de større havnebyene er samarbeidet med ICMA-organisasjonene aktivt. Men også ved behov for bistand på norske skip langt fra nærmeste norske Sjømannskirke gir dette nettverket oss mulighet for oppfølging av sjøfolk i forbindelse med ulykker og kriser.

«Vi er en del av «port welfare committee» der det er representanter fra den katolske kirke og andre trossamfunn. Vi samarbeider godt og trekker på hverandres kompetanse når det er nødvendig. Blant annet er det viktig å ha en kontakt i den katolske kirke når filippinere på de norske båtene vi besøker ønsker kontakt med en katolsk prest/kirke.» (Aberdeen)

«Sjømannskirken i Houston har et godt samarbeid med Tellepsen International Seafarer Center. Det internasjonale sjømannssenteret er et velferdssenter for sjøfolk som befinner seg i Houston området, og senteret har også en sjømannsprest tjeneste som besøker alle båter som kommer til området. Denne sjømannsprest tjenesten består av prester fra den katolske kirke, den lutherske kirke, den episkopale kirke og den presbyterianske kirke. I tillegg har de frivillige medarbeidere som også besøker båter.

Sjømannsprestene er ansatt og betalt av sine respektive kirkesamfunn. Kirkesamfunnene har en representant i "Ministry Committee" som overser og støtter det arbeidet den enkelte prest og prestene i fellesskap gjør. Den norske sjømannskirken, ved en av sjømannsprestene (p.t. kapellanen), er representert i denne komiteen og møter de andre sjømannsprestene og komiteen jevnlig. I tillegg har Sjømannskirken et utstrakt samarbeid med senteret og sjømannsprestene når det gjelder utveksling av informasjon, tilgang til havner og terminaler, og inspirasjon til arbeidet. Vi er heldige som gjennom vårt samarbeid med "Tellepsen International Seafarer Center" får tilgang til alle havner i Houston. Det er også med på å ivareta vår økumeniske målsetning.»

«Sjømannskirken er medlem av ICMA, og i løpet av året har vi hatt 5 møter på sjømannskirken og da med fokus på vårt felles arbeid rettet mot sjøfolk. Vi har god kontakt med Stella Maris.» (Rotterdam).

AVSLUTNING

Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet er daglig i møte med kristne søsken på tvers av landegrensener og konfesjoner. Dette er til berikelse for både ansatte, frivillige og menigheter. Vi håper og tror at dette kristne fellesskap også beriker våre kristne søstre og brødre i de land hvor vi er gjester. Når ansatte, frivillige medarbeidere og brukere av sjømannskirkene vender hjem til Norge, tar de med seg praktisk-kirkelige, økumeniske erfaringer som forhåpentlig styrker bevisstheten om at de mange kirker tilhører den ene Kirke.

Som minoritetskirke erfarer Sjømannskirken betydningen av økumenisk gjestfrihet. Den selvfølgelige åpenhet og imøtekommenhet Sjømannskirkens møtes med i mange sammenhenger, er tegn på at Jesu bønn i John 17,21, «*Må de alle være ett*», også får sine svar.

Bergen 19.februar 2014

Audun Myhre
Gen.sekr.